

Διατήρηση, φύλαξη και καταστροφή υλικού Παθολογοανατομικού Εργαστηρίου

Το Διοικητικό Συμβούλιο εκτιμώντας ότι υπάρχει ένας γενικότερος προβληματισμός των συναδέλφων για το θέμα της διατηρήσεως και αποθηκεύσεως του αρχειακού υλικού του εργαστηρίου επιθυμεί να διατυπώσει κάποιες απόψεις οι οποίες αφ' ενός μπορεί να βοηθήσουν τους συναδέλφους στη λήψη αποφάσεων αφ' ετέρου να βοηθήσουν στη χάραξη μιας κοινής πολιτικής πάνω στο επίμαχο αυτό θέμα.

Το Διοικητικό Συμβούλιο έλαβε υπ' όψιν αφ' ενός τον προβληματισμό συναδέλφων, την εμπειρία των μελών του καθώς και το πόρισμα της ομάδος εργασίας που συνεστήθη από το Royal College of Pathologists (R.C.P) για να μελετήσει το θέμα (1995).

Είναι γνωστό ότι τα περισσότερα Παθολογοανατομικά εργαστήρια των Νοσοκομείων της χώρας έχουν εγκατασταθεί σε ακατάλληλους και ανεπαρκείς χώρους. Η λειτουργία τους που παρεμποδίζεται ούτως ή άλλως από τη στενότητα χώρου επιβαρύνεται ακόμη περισσότερο από τη συσσώρευση του αποθηκευμένου υλικού. Το πρόβλημα έχει ήδη γίνει οξύ δεδομένου ότι πολλά είναι τα εργαστήρια που έχουν μεγάλο αριθμό παρασκευασμάτων και πολλά είναι τα εργαστήρια που έχουν ήδη συμπληρώσει λειτουργία 30 και πλέον ετών. Η εικόνα εργαστηρίων όπου οι χώροι εργασίας και οι διάδρομοι αποφράσσονται από μεταλλικές θήκες αποθηκεύσεως πλακιδίων και κύβων παραφίνης είναι γνωστή σε όλους μας υποβαθμίζοντας τις συνθήκες εργασίας του προσωπικού αλλά και θέτοντας αυτό σε κίνδυνο σε περίπτωση πυρκαϊάς ή σεισμού. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο, μεταλλικές αρχειοθήκες να καλύπτουν και διαδρόμους εκτός εργαστηρίου όπου βέβαια δεν μπορεί κανείς να συζη-

τά για φύλαξη αρχείου. Όλοι οι Παθολογοανατόμοι σε αντίθεση με τους ιατρούς των υπολοίπων Ιατρικών εργαστηρίων έχουν αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό ένα αίσθημα ευθύνης και την αντίληψη ότι το υλικό του Εργαστηρίου τους είναι ένα πολύτιμο υλικό που πρέπει να διαφυλαχθεί πάση δυσία. Είναι πολύτιμο σαν ένα επιστημονικό ερευνητικό υλικό αλλά και πολύτιμο για τον ασθενή που πάντα μπορεί να χρειασθεί ανασκόπηση του υλικού βιοψίας ή επανεξέταση με νέες τεχνικές μεθόδους. Πολύτιμο επίσης να διαφυλαχθεί και σε περιπτώσεις όπου εγείρονται δέματα ποινικών ευθυνών και διεκδικήσεων για το διαγνωστικό αποτέλεσμα ή για απώλεια υλικού. Τα δέματα ποινικών ευθυνών αλλά και διαχειριστικών ευθυνών δεν έχουν ακόμη απασχολήσει σοβαρά τα Παθολογοανατομικά Εργαστήρια όμως συνεχώς φθάνουν μηνύματα ότι μελλοντικά θα μας αποσπολήσουν. Το υλικό που φυλάσσεται στα Παθολογοανατομικά Εργαστήρια είναι:

1. Μονιμοποιημένα εγχειρητικά παρασκευάσματα σε σφραγισμένους, αεροστεγώς, πλαστικούς σάκκους.
2. Μονιμοποιημένα παρασκευάσματα σε υάλινα δοχεία (Συλλογή μουσείου).
3. Δείγματα ιστών διατηρημένα σε υγρό άζωτο ή βαθεία κατάψυξη.
4. Μικροσκοπικά παρασκευάσματα, πλακίδια χρωματισμένα και εγκλεισμένα ή αχρωμάτιστα σε τομές παραφίνης.
5. Κύβοι παραφίνης.
6. Παραπεμπτικά κλινικών, που απεστάλησαν με το παρασκεύασμα και που ενίοτε φέρουν και ενδείξεις λογιστηρίου.
7. Εκδόσεις ιστολογικών εξετάσεων και νε-

κροτομών.

8. Βιβλία. Ευρητήρια καταχωρήσεων παραλαβής ιστολογικών παρασκευασμάτων.

9. Βιβλία διαχείρισεως αναλωσίμου υλικού.

10. Βιβλία διαχείρισεως μη αναλωσίμου υλικού.

11. Παλαιά όργανα ή συσκευές εργαστηρίου (Μικροσκόπια - Μικροτόμοι κ.λπ.).

12. Φάκελοι εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων.

13. Φάκελοι με οδηγίες λειτουργίας οργάνων του Εργαστηρίου (φυλάσσονται για όσο διάστημα λειτουργούν τα όργανα).

Σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες τα πράγματα διευκολύνονται από την ύπαρξη σχετικής νομολογίας η οποία αναφέρεται στον ελάχιστο απαραίτητο χρόνο διατηρήσεως αρχειακού υλικού. Ακόμη και εάν δεν αφορά αυτό τούτο το αρχείο βιολογικού υλικού τουλάχιστον αναφέρεται στο αρχειακό υλικό δημοσίων εγγράφων. Δυστυχώς στη χώρα μας φαίνεται ότι δεν υπάρχει κάτι ανάλογο. Σίγουρο είναι ότι δεν υπάρχει κάτι που να αφορά βιολογικό υλικό.

Το πολυτιμότερο έγγραφο του Εργαστηρίου είναι η έκθεση ιστολογικής εξετάσεως και νεκροτομής, από διοικητικής τουλάχιστον απόψεως. Η έκθεση κανονικά στέλλεται στην κλινική και τοποθετείται στο φάκελλο του ασθενούς άρα πρέπει να υπολογίζει κανείς ότι το έγγραφο αυτό παραμένει και στο ιατρικό αρχείο του Νοσοκομείου. Μερικές κλινικές όμως ακολουθούν άλλη τακτική και φυλάσσουν τις ιστολογικές εκθέσεις σε ιδιαίτερα ντυσιέ στους χώρους της Κλινικής. Βεβαίως δεν είναι σπάνιο και οι φάκελλοι με το ιστορικό των ασθενών να χαθούν και να μην ανευρίσκονται στο ιατρικό Αρχείο του Νοσοκομείου. Αλλά και εάν ακόμη οι πλήρεις φάκελλοι των ασθενών φθάσουν στο Ιατρικό αρχείο για πόσο χρονικό διάστημα φυλάσσονται εκεί; Μιά επί τόπου δειγματοληπτική έρευνα στα ιατρικά αρχεία 3 κεντρικών μεγάλων Νοσοκομείων της Αθήνας έδειξε ότι: α) Μετά παροδο 10 ετών οι φάκελοι των ασθενών καταστρέφονται. β) Μετά πάροδο 10 ετών οι φάκελοι μικροφωτογραφούνται και καταστρέφονται. γ) Μετά πάροδο 5 ετών οι φάκελοι μικροφωτογράφονται και καταστρέφονται.

Στο Παθολογοανατομικό Εργαστήριο οι εκθέσεις Ιστολογικών εξετάσεων και νεκροτομών θα πρέπει να φυλάσσονται όσο το δυνατόν περισσότερο σαν ένα μοναδικό αρχείο πληροφόρησης και πάντως όχι λιγότερο από

30 έτη. Όπου έχουν χρησιμοποιηθεί μηχανογραφικά συστήματα ή μικροφωτογράφιση αρχείων θα πρέπει πάντοτε να εξασφαλίζονται αντίγραφα ασφαλείας (Backup system), τα δε μικροφίλμς να φυλάσσονται σε απολύτως ασφαλές μέρος, έτσι ώστε μελλονικά να μπορούν να αναπαραχθούν ή να μεταφερθούν τα δεδομένα σε συστήματα νέας τεχνολογίας.

α. Παραπεμπτικά Κλινικών που συνοδεύουν το δείγμα: Θα πρέπει να τονίσουμε ότι είναι μεγάλης σημασίας όλα τα στοιχεία του ασθενούς και οι κλινικές πληροφορίες που αναφέρονται στο παραπεμπτικό να μεταφερθούν στο έντυπο της ιστολογικής εκθέσεως.

Κατά την επιτροπή R.C.P τα παραπεμπτικά θα πρέπει να φυλάσσονται τουλάχιστον από 1 εβδομάδα έως ένα μήνα μετά την παράδοση της εκθέσεως στην κλινική. Κατά τη γνώμη μας λαμβανομένων υπ' όψιν των οργανωτικών δεδομένων των νοσοκομείων και της συνήθους έλλειψης συνεργασίας των κλινικών ιατρών, πρέπει να φυλάσσονται κατ' ελάχιστον για 6 μήνες - 1 χρόνο, δεδομένου ότι η περαιτέρω φύλαξη τους δημιουργεί γρήγορα το αδιαχώρητο. Προτείνεται επίσης να φυλάσσονται επιλεκτικά παρεπεμπτικά περιπτώσεων νεοπλασμάτων δυσδιαγνώστων ή περιπτώσεων όπου υπάρχει διάσταση απόψεων μεταξύ κλινικής και εργαστηρίου για το διαγνωστικό αποτέλεσμα ή το είδος του αποσταλλέντος υλικού.

Ο αποχωρισμός και η καταστροφή των παραπεμπτικών μετά πάροδο ορισμένου χρόνου διευκολύνεται εάν αυτά δεν είναι συνημμένα στην έκθεση αλλά φυλάσσονται σε ξεχωριστούς φακέλλους (ντυσιέ) κατά χρονολογική σειρά.

β. Εκθέσεις, ιστολογικής εξετάσεως ή νεκροτομής.

Για λόγους που αναφέρθηκαν ήδη οι εκθέσεις αυτές πρέπει να φυλάσσονται για διάστημα 30 ετών ως βιβλιοδετημένοι τόμοι (ή ηλεκτρονικό αρχείο). Ιδιαίτερης σημασίας είναι η φύλαξη εκθέσεων νεκροτομών που έχουν διενεργηθεί με εντολή εισαγγελέως (ιατροδικαστικής φύσεως).

γ. Πλακίδια ταχείας βιοψίας, πρέπει να φυλάσσονται τουλάχιστον για διάστημα ενός μηνός αφ' ης στιγμής έχει παραδοθεί η έκθεση της κανονικής ιστολογικής εξετάσεως στην Κλινική. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις στις οποίες διαγνωστικό υλικό δεν ανευρίσκεται στα μόνιμα παρασκευάσματα (πλακίδια) οπότε τα πλακίδια T.B φυλάσσονται όσο και τα μόνιμα.

δ. Υλικό σε κύβους παραφίνης ή εγκλει-

σμένο σε υλικό για ηλεκτρονικό μικροσκόπιο πρέπει να φυλάσσεται τουλάχιστον για 20 έτη ή στη διάρκεια ζωής των ασθενούς.

Δυστυχώς οι κλιματολογικές συνθήκες στη χώρα μας αλλοιώνουν γρήγορα το υλικό.

ε. Επιχρίσματα μυελού 20 έτη το ελάχιστον.

στ. Κυτταρολογικά παρασκευάσματα 10 έτη το ελάχιστον.

ζ. Ιστολογικά Μικροσκοπικά παρασκευάσματα (πλακίδια) 20 έτη το ελάχιστον.

η. Βιολογικά υγρά να φυλάσσονται για 48 ώρες μετά την αποστολή της τελικής εκδέσεως.

δ. Εγχειρητικά παρασκευάσματα: 1 μήνα μετά την αποστολή της εκδέσεως εκτός εάν έχουν φωτογραφηθεί. Τμήματα οργάνων ή ιστών ιατροδικαστικής νεκροτομής θα πρέπει να φυλαχθούν τουλάχιστον ως την περάτωση της εκδικάσεως της υποδέσεως. Υπολείμματα οργάνων και ιστών καταστρέφονται πάντοτε στον αποτεφρωτικό κλίβανο του Νοσοκομείου.

ι. Αρχειακό Υλικό ή συσκευές ή όργανα που θα ανευρεθούν στο εργαστήριο ηλικίας άνω των 60 ετών θεωρείται ότι μπορεί να έχουν ιστορική αξία και ως εκ τούτου η φύλαξή τους θα πρέπει να εκτιμηθεί κάτω από αυτό το πρίσμα. (Εναλλακτικά μπορεί να δωρηθούν στο

Σύλλογο φίλων Μουσείου Ελληνικής Ιατρικής).

Ο Παθολογοανατόμος θα πρέπει να έχει πάντοτε υπ' όψιν του ότι για υλικό (π.χ. εκδέσεις) που βρίσκεται αποθηκευμένο σε χώρους κοινόχρηστους ή μακράν του Εργαστηρίου, είναι υπεύθυνος για την εξασφάλιση του απορρήτου του περιεχομένου.

Είναι γνωστό ότι ο Παθολογοανατόμος επιθυμεί να διατηρήσει στο Εργαστήριο όσο το δυνατόν περισσότερο υλικό και για περισσότερο χρονικό διάστημα διότι αυτό το υλικό αποτελεί τον επιστημονικό και εκπαιδευτικό "θησαυρό" του Εργαστηρίου.

Όταν ο υπεύθυνος του Εργαστηρίου κρίνει, έχοντας λάβει υπ' όψιν τα ανωτέρω, ότι λόγω ελλείψεως χώρου πρέπει οπωσδήποτε να απομακρύνει το υλικό θα ζητήσει γραπτώς από τη Διοίκηση του Νοσοκομείου (ενημερώνοντας και την Επιστημονική Επιτροπή) την απομάκρυνση του παλαιού υλικού από το Εργαστήριο. Εάν η Διοίκηση κρίνει ότι λόγω απουσίας αποθηκευτικών χώρων στο Νοσοκομείο το υλικό πρέπει να καταστραφεί η απόφαση αυτή θα ληφθεί από ή και από τη Διοίκηση και όχι μόνον από τον Παθολογοανατόμο διότι το θέμα είναι και Διοικητικό.

SUMMARY

Retention and storage of Pathological records and archives
